

Do čtvrtice všeho dobrého ... a co dobrého – nejlepšího!

Název emise: Ochrana přírody

- Zoologické zahrady IV.

Den vydání: 4. září 2019

Hodnoty:

19 Kč; kat. č. 1038 - ZOO Protivín – krokodýl filipínský

23 Kč; kat. č. 1039 - ZOOPARK Vyškov – ovce čáповá

27 Kč; kat. č. 1040 - ZOO Hluboká – vydra říční, kolpík bílý

33 Kč; kat. č. 1041 - ZOO Liberec – budorcas, takin zlatý

Rozměr známkových obrazů: 40 x 23 mm (1038 a 1039), 40 x 50 mm (1040 a 1041)

Rozměry aršíku: 118 x 170 mm

Výtvarný návrh: Libuše a Jaromír Knotkovi

Rytina aršíku a rytiny FDC: Martin Srb

Druh tisku: OTp+OF; Tisk: PTC Praha

Tisková forma: 1AP (4 známky + 4 kupony)

Náklad: 48.000 aršíků

FDC: OTp v barvě modrozelené (19 Kč), tmavě fialové (23 Kč), modré (27 Kč) a šedo-zelené (33 Kč)

Tisk: PTC Praha; Náklad: 3 300 sérií

Počtvrté na stejné téma – naše zoologické zahrady – a pokaždé přitom trochu jinak. To jsou čtyři příležitostné aršíky autorů Knotková-Knotek-Srb z let 2016-19, které se svou podobou i tiskem vymykají z obvyklé „námětové“ produkce mnoha států světa. Více než půl století starou – a přitom stále moderní, a tedy nadčasovou – velkorysou Švensgbírovu úpravu malého přepážkového listu, používanou zejména pro emise Umění, československé, a nyní české a slovenské, tvůrci aršíků důvtipně rozvinuli a obohatili, aniž by přitom ztratila na důstojnosti.

Na tom nejnovějším, letošním, jsem napačítal čtyřicet čtyři exemplářů představitelů flóry, z toho rovnou polovinu v rytině, což z něj dělá nejspíš rekordmana i v mezinárodním měřítku. Máme před sebou vlastně originální grafický list, krásně vytištěný, na který je opravdu radost se podívat. Při jeho představení na výstavce oddělení Znamková tvorby České pošty, konané v den vydání, jeden z autorů, Jaromír Knotek, pronesl vtipnou (v jed-

nom místě až cimrmanovskou) promluvu, s níž vás teď rádi seznámíme:

„V pořadí čtvrtý aršík uzavírá řadu známek a kuponů věnovaných našim nejvýznamnějším zoologickým zahradám. Aby nebyly upozaděny menší zahrady, nebyla při výběru zohledňována jejich velikost a polet chovaných druhů, ale bylo spíše přihlíženo k

výročí jejich založení. Proto závěrečnému aršíku vědoví známka Zoo Liberec s nejvyšší hodnotou 33 Kč, která měla v letošním roce slavit 100 let od svého založení. Liberečtí badatelé ale z průkazných dokladů nedávno zjistili, že zahrada byla založena již v roce 1904, tedy o patnáct let dříve. Letos tedy liberecká zoo slaví 115 let od svého založení a je tak bezkonkurenčně nejstarší zoologickou zahradou u nás.

Ostatní tři zahrady jsou zařazeny na závěrečném aršíku, protože mají specifické zaměření. Hluboká nad Vltavou byla dříve zaměřena na naši faunu. Teprve v průběhu let se výběr chovaných druhů rozšířil na euroasijský region. Erbovním zvířetem zůstává vydra říční, která je motivem jejich známky a je doplněna párem kolpíků bílých. Na kuponu jsou kvakoši noční. Oba ohrožené ptačí druhy se v Zoo Hluboká daří úspěšně a opakovaně množit a vypouštět zpět do volné přírody. Zoo Hluboká je jedinečná i expozicí exotických druhů mravenců. Proto jsou dva druhy připomenuty na FDC. Je to největší druh mravence velemravenec obrovský z Indonésie a mravenec atta, zvaný stříhač, z Jižní Ameriky.

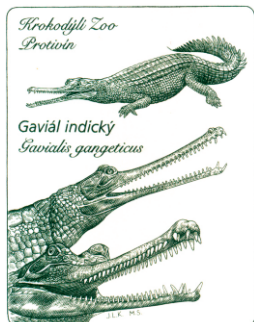
Zoopark Vyškov je zase zaměřen, na rozdíl od ostatních zahrad, které chovají divoká zvířata, na chov domácích exotických zvířat. Na její známce je proto ovce cápová, která tuto zahradu provází celou dobu její existence a byla také součástí původního loga. Motivem kuponu je velký dlouhorohý skot watusi, chovaný v jihovýchodní Africe. Rozpětí jeho rohů může dosahovat až dva metry! Na rozdíl od asijských zebu nemá hrb. Na FDC je zobrazen nový přírůstek – vzácně chovaný osel poitouský. Je to vůbec největší druh osla a jediný s hustou dlouhou srstí.

Krokodýlí Zoo Protivín, jak napovídá název, chová především krokodýly a další exotické ještěry. V kolekci aršíků je jedinou zahradou, která není členem Unie našich a slovenských zoologických zahrad. Je ale nejúspěšnější krokodýlí zahradou v Evropě a jako jediné na světě se jí podařilo odchovat dva neohroženější druhy krokodýlů naší planety - krokodýla filipínského a gaviála indického. První je otivem známky a druhý je zobrazen na obálce dne vydání. Kupon představuje krokodýla kubánského, který je v přírodě také kriticky ohrožen, hlavně kvůli odchytu do farem, kde je křížen s jinými druhy a ztrácí se tak jedinečnost původního druhu.

Námětem razítek je, stejně jako v případě předchozích aršíků, vždy hlava zvířete, které je na známce. Takže krokodýl, ovce cápová, vydra a takin.

Na čtyři aršíky s námětem našich zoologických zahrad se nám podařilo zakomponovat celkem 103 zvířecích druhů, včetně popisů. Z toho 22 je na známkách, 14 na kuponech, ostatní na okrajích aršíků. Dalších 19 druhů je na obálkách dne vydání. Při výběru zvířat jsme vždy respektovali druhy, které nám doporučili odborníci z vedení příslušné zoo. Nebylo to možné pouze v případech, kdy byl doporučený druh již dříve zobrazen na některém z předchozích aršíků. Občas docházelo ke střetu zájmů. V tom případě jsme žádali o další zástupný druh, který oko filatelistovo v této kolekci dosud nespátřilo. Ve známkové tvorbě je nepsaným zákonem, že by se stejný motiv neměl vyskytnout po dobu alespoň deseti let. Tak je tomu i v případě zobrazovaných osobností, kdy námětem známky nemá být dosud žijící osobnost, s výjimkou hlavy státu. U zvířat je tomu opačně. Tam je naopak vyžadováno, aby se zobrazený živočich těšil dobrému zdraví, byl ve skvělé kondici, prosperoval, a je nežádoucí, kdyby nejevil známky života. Portrétované zvíře má tedy privilegium, které náleží pouze prezidentovi. Ne vždy je to možné splnit. V případě třetího aršíku se stalo, že zobrazený orangutan z ústecké zoo uhynul dříve, než známka vyšla. Podobně tomu bylo v případě páru děčínských medvěďů grizzly.

Ještě je třeba vrátit se ke známce prezentující libereckou zoo. Častým dotazem, který dostáváme od filatelistů, našich známých, i od zaměstnanců jiných zahrad, je otázka: Proč nejsou na známce Zoo Liberec bílí tygři, kteří jsou řadu let symbolem této zahrady? To, že se první pár bílých tygrů dostal do Liberce začátkem

ZOO Protivín
gaviál indický

ZOOPARK Vyškov
skot skotský náhorní
osel poitouský

ZOO Hluboká
mravenec stříhač
velemravenec obrovský

ZOO Liberec
orlousup bradatý

devadesátých let z madridské zoo, je poměrně známo. Málokdo však ví, že koupí pomohl zprostředkovat vnuk básníka Rabíndranátha Thákura Nibarán Čakrabartí Thákura, který působil v té době u nás jako kulturní atašé. Pobýval v Praze Dejvicích se svou chotí Džanada Dašankárou a jejich dva synové, Barandašankár a Dinatašankár, studovali na anglickém gymnáziu v Praze. Zahrada se totiž v prvé řadě obrátila na indické velvyslanectví, a protože v té době nebyl v Indii vhodný chovný pár, hledalo s jinde.

Slavnostního otevření expozice v Liberci se zúčastnil tehdejší indický ministr kultury Bankinčamdru Čato-pajáh se svou mluvčí Dindišarantrou Vedátarantou, která hovoří velmi dobrou češtinou a jak vtipně podotkla, je jakousi duší duchovního harému ministra kultury. Jak se přítomní dozvěděli, dcera Dindišarantry Vedátaranty Rámočana Banečaberendží má přiletět na krátkou návštěvu za matkou do České republiky, možná v doprovodu svého otce, honorárního konzula Šankaráa Bhavráa Čahádího a sourozenců Dindišarantry Svámí Vívekánándy, Ašvaghóši Činmoje, Gosvámí Tulsidasiho, Amíra Dihlaviho, Muhammada Gháliba, Kaliba Khali-dásky, Kazi Názrula a dalších. I na indické poměry má Dindišarantra sourozenců mnoho a z časových důvodů je nebudeme jmenovat všechny. Představitelé města projevíli přání, aby při této příležitosti navštívili všichni Liberec a vedle památek našeho hlavního města zhlédli také naši nejstarší zoologickou zahradu.

A závěr? Moderní zoologické zahrady by měly sloužit především jako genofond ohrožených živočišných druhů. Bílí tygři v liberecké zoo měli své poslání v době, kdy se tento trend ještě tolik neprosazoval. Jde o uměle vyšlechtěná zvířata, křížence s tygrem sibiřským, která se v přírodě nevyskytují, a tím pádem nemohou být

ohrožena. Proto nám byl libereckými zoology doporučen na známku velevzácný takin zlatý, neboli čínský, původem z Himálají. Chovný pár tohoto druhu byl do zoo pod Ještědem dovezen před sedmnácti lety a dlouhou dobu šlo o jediné exempláře tohoto zvířete na světě mimo asijský kontinent (a i tam je chovány pouze dvě zoo v Japonsku). Díky úspěšným odchovům a rozrůstajícímu se stádu nakonec odchované jedince propůjčuje i dalším zoologickým zahradám v Evropě. Liberečtí jsou díky úspěšnému odchovu těchto sudokopytníků doslova celosvětově proslulí. K liberecké známce je připojen kupon představující osly somálské. Jde o druh divokého osla, který byl vlivem vojenských konfliktů a pytláctví ve své vlasti pravděpodobně zcela vyhuben. Je to nejohroženější koňovitý lichokopytník vůbec a Liberec má největší stádo v Evropě. Na FDC je zobrazen mohutný dravec orlosup bradatý, vyskytující se už jen na několika horských místech Evropy, střední Asie a severní Afriky. Díky úspěšnému odchovu je Zoo Liberec zapojena do reintrodukce - návratu do volné přírody, v tomto případě do oblastí Alp."

Tolik tedy Mirek Knotek – a na závěr už jen malá poznámka. Vždycky, když píšu článek o nových známkách, ukazují jejich vzorce i své ženě, protože mě zajímá, co jim říká nefilatelistka, která přitom se známkami denně přichází do styku při rozesílání zboží ze svého e-shopu. Z nového aršíku byla nadšena, a to nejen pro jeho vzezření, ale i pro praktické využití v poštovním provozu: Součet nominálů všech čtyř známek totiž činí 102 korun, což je přesně částka, kterou vylepuje na zásilky na dobírku. Takže lze čekat, že aršík ZOO IV. potěší mnoho adresátů, řada z nich se krásnou frankaturou pochlubí na Instagramu – a někteří možná díky tomu dokonce začnou sbírat známky!